

NETWORK
FOR SOCIAL AND MARKET INCLUSION
THROUGH LANGUAGE EDUCATION

Author:

Soros International House

Vilnius, Lithuania

<http://www.sih.lt>

The present document has been developed by the consortium of the **Network for Social and Market Inclusion through Language Education (SMILE)**.

This is an independent report. It does not represent a political document neither at European nor at national level. SMILE is a network that works on provisional level, looking directly into practices in order to overcome economic and social difficulties within the European Union through promotion of successful models for language learning.

Published in 2015.

Sisällys

1. Johdanto.....	3
2. EU:n kielipolitiikka.....	4
3. Vähemmän käytetyt ja opetetut kielet Euroopassa.....	6
4. Maakohtaiset tiedot.....	6

PROJECT NUMBER: 543164-LLP-1-2013-1-ES-KA2-KA2NW

SMILE

4.1. Kielten monimuotoisuus ja kielipolitiikka osallistujamaissa.....	6
4.2. Yhteenveto olemassa olevista hyvistä käytännöistä yhteistyömaissa.....	7
4.3. Vähemmän käytetyt kielet eri sektoreilla.....	9
4.3.1. Matkailu.....	10
4.3.2. Aikuisopetus.....	11
4.3.3. Maahanmuuttajien sopeuttaminen.....	11
4.3.4. Ammatillinen koulutus.....	11
4.3.5. Kauppa ja talous.....	12
4.3.6. Rakennusala ja muu teollisuus.....	12
4.3.7. Koulut ja opettajien koulutus.....	13
4.3.8. Ikäihmiset	13
4.3.9. Vähäosaiset.....	14
4.3.10. Työmarkkinat.....	14
4.3.11. Terveystieteiden huolto.....	15
4.4. Tapoja opettaa ja edistää vähemmän käytettyjä kieliä.....	15
4.4.1. Kielipelit.....	16
4.4.2. Kieltenoppimista visuaalisuuden kautta.....	16
4.4.3. Vertaisoppiminen.....	17
4.4.4. Kieltenoppiminen epävirallisissa tilanteissa.....	17
4.4.5. Opetussisällön ja vieraan kielen yhdistäminen (CLIL).....	17
4.4.6. Yhdistelmäopetus.....	18
4.4.7. Sukupolvirajat ylittävä kieltenoppiminen (IGLL).....	18
4.4.8. Kieltenoppiminen nettiympäristössä	18
4.4.9. Kielenoppiminen työssä.....	19
4.4.10. Arkielämän tilanteiden simulointi.....	19
4.4.11. Audiovisuaalisia oppimismenetelmiä opetuksen ulkopuolella.....	19
4.4.12. Luottamuksellinen kielivalmennus.....	20
4.4.13. Tietotekniikan hyödyntäminen itsenäisessä opiskelussa.....	20
5. Yhteenveto.....	21
6. Lähteet.....	22

1. Johdanto

SMILE (Social and Market Inclusion through Language Education) kokoaa yhteen talouden eri sektoreilla toimivia järjestöjä ja kehittää niiden kanssa yhteistyössä tapoja lisätä kilpailukykyä, parantaa työllisyyttä ja vahvistaa sosiaalista osallisuutta paremman kielitaidon avulla. SMILE tukee eurooppalaista ja kansallista kielipolitiikkaa tutkimalla kielen opetusta ja tiedottamalla hyväksi havaituista käytännöistä, joilla voidaan lisätä kielten monimuotoisuutta. Erityisesti otetaan huomioon vähemmän käytetyt ja opetetut kielet (LWUTL; lyhenne termistä less widely used and taught languages).

Tässä tilanneanalyysissä esitellään viimeaikaisia tuloksia SMILEn tutkimuksesta, joka käsitteli vähemmän käytettyjen kielten opetusta suhteessa työelämään. Projektissa oli mukana 15 eurooppalaista maata: Bulgaria, Kypros, Tšekki, Suomi, Saksa, Kreikka, Italia, Latvia, Liettua, Malta, Alankomaat, Portugali, Espanja, Sveitsi ja Turkki.

Analyysi perustuu kussakin maassa tehtyyn tutkimukseen projektin aikana. Se tarjoaa tietoa vähemmän puhutuista kielistä eurooppalaisella tasolla ja esittelee uusia käytäntöjä, joilla voidaan edistää tilannesidonnaista oppimista. Tilannesidonnaisten oppimisen todetaan olevan erityisesti hyödyksi vähemmän puhuttujen kielten kohdalla. Lisäksi analyysissä esitellään ns. hyviä käytäntöjä, joiden avulla kieliä opetellaan, sekä käsitellään niiden vaikutuksia kohderyhmissä ja tilannesidonnaisten oppimisen muita hyödyntämistapoja.

Tilanneanalyysi tarjoaa läpileikkauksen eurooppalaisista kielikäytännöistä työmarkkinoilla ja sosiaalisessa osallisuudessa. Lisäksi tarkennetaan, mitä tarkoitetaan vähemmän käytetyillä kielillä.

Analyysin seuraava osio keskittyy osallistujamaiden kansallisiin kielikäytäntöihin virallisessa ja ei-virallisessa opetuksessa sekä antaa yleiskuvan niiden nykyisestä kielellisestä monimuotoisuudesta. Tämän jälkeen esitellään sektorit, joilla tutkimuksen tuloksista on luultavimmin hyötyä, sekä hyvät käytännöt, joilla voidaan edistää vähemmän käytettyjen kielten oppimista. Osion lopussa tuodaan esille laajimmin käytetyt ja tehokkaimmat hyvät käytännöt. Viimeisessä osassa käsitellään vähemmän käytettyjen kielten edistämiseen liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita sekä kielitaidon taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista tärkeyttä Euroopassa.

Analyysin lopussa on lähdeluettelo.

2. EU:n kielipolitiikka

SMILEn analyysi koski useita EU:n toimielimien ja lainsäädännöllisten elimien julkaisemia dokumentteja, joissa käsiteltiin kielten oppimisen ja edistämisen tärkeysalueita ja tavoitteita Euroopan tasolla. Erityishuomiota kiinnitettiin kielten tärkeyteen työmarkkinoilla ja sosiaalisessa osallistamisessa.

Eurooppa 2020 -kasvustrategian tavoitteena on tehdä EU:sta ”*älykäs, kestävä ja osallistava talous*” vuoteen 2020 mennessä ja auttaa jäsenvaltioita saavuttamaan korkeat työllisyyden, tuotteliaisuuden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tasot. Päästäkseen näihin tavoitteisiin EU keskittyy viiteen konkreettiseen päämäärään työllisyyden, tutkimuksen ja kehityksen, koulutuksen, ilmastonmuutoksen ja energiakestävyyden sekä köyhyyden ja syrjäytymisen torjumisen kentillä.

Tarkempaa tietoa löytyy strategian sivuilta: http://ec.europa.eu/europe2020/index_fi.htm

Koulutusyhteistyön puitteissa vahvistettiin vuonna 2009 neljä päämäärää, joilla pyritään vastaamaan koulutuksen haasteisiin vuoteen 2020 mennessä:

- Elinikäisen oppimisen ja **liikkuvuuden** toteutuminen
- Koulutuksen **laadun ja tehokkuuden** parantaminen
- Oikeudenmukaisuuden, yhteenkuuluvuuden ja aktiivisen kansalaisuuden** edistäminen
- Luovuuden ja innovaation** sekä yrittäjyyden lisääminen kaikilla koulutuksen tasoilla

Koko tekstin voi lukea kaikilla EU:n virallisilla kielillä täältä: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX%3A52009XG0528%2801%29>

Uusi **Erasmus+-ohjelma** (2014–2020) päivittää Barcelonan tavoitteen äidinkielen ja kahden vieraan kielen osaamisesta, ja painottaa erityisesti työmarkkinoilla tarvittavaa pätevyyttä. Erasmus+-tavoitteet ovat seuraavanlaiset:

- Pätevyyden ja tähdellisten taitojen kehittäminen työssä erityisesti lisääntyneen liikkuvuuden kautta
- Kieltenopetuksen ja -oppimisen kehittäminen sekä kielellisen monimuotoisuuden ja kulttuurisen tietoisuuden edistäminen
- Perus- ja poikittaistaitojen sekä monikielisuuden kehittäminen käyttämällä innovatiivisia, oppijakeskeisiä opetustapoja sekä kehittelemällä sopivia arviointimenetelmiä

Yleiskatsauksen Erasmus-ohjelmasta näkee täältä: https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus_en

Eurooppa-neuvoston vuonna 2011 julkaisemassa dokumentissa esitetään jäsenvaltioille seuraavat suositukset:

- Kieltenoppimisen liikkuvuuden tukeminen
- Kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakaminen uusien taitojen hankkimiseksi
- Työhön liittyvän kielitaidon edistäminen
- Epävirallisen koulutuksen kautta saadun kielitaidon tunnustaminen
- Ammatillisen, kielitaidon sisältävän pätevyyden yhdistäminen eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR)
- Tuen tarjoaminen EU-ohjelmien kautta
- Vähemmän käytettyjen kielten opetusmateriaalien kehittämisen tukeminen

Neuvosto nimeää seuraavat prioriteettialueet kielten oppimisessa ja edistämisessä:

- Oppimisen liikkuvuus, mikä parantaa työllistymistä, kulttuurista tietoisuutta, luovuutta ja henkilökohtaista kehitystä
- Hyvä vieraiden kielten taito avaintekijänä työmarkkinoilla ja sosiaalisessa osallisuudessa
- Innovatiiviset keinot työntekijöiden liikkuvuuden ja työllisyyden parantamiseksi
- Opettajakoulutus (erityisesti ammatillisessa koulutuksessa)
- Laajempi kielivalikoima, johon kuuluvat vähemmän käytetyt kielet ja naapurivaltioiden kielet
- Vähäosaisten ryhmien kielitaito syrjäytymisen estämiseksi ja urankehityksen parantamiseksi (erityisesti lasten kohdalla)
- Kielten tavoitteellinen opettaminen ja oppiminen
- Elinikäinen kieltenoppiminen

Koko teksti on luettavissa englanniksi osoitteessa:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/126373.pdf

Yllä käsiteltyjen dokumenttien avulla voidaan päätellä, että kielitaidon merkitys työmarkkinoilla kasvaa kaiken aikaa, ja vaatimusten täyttämiseksi kielten oppimisesta on tehtävä oppijakeskeisempää, käytännönläheisempää ja työelämään soveltuvampaa. Työnantajat tarvitsevat paitsi valtakielten osaajia, myös harvinaisempien kielten osaajia pieniin markkinarakoihin.

Analysoitujen dokumenttien perusteella SMILE on päättänyt seuraavat prioriteettialueet, joiden saralla voidaan edistää vähemmän käytettyjen kielten osaamista:

- Kielellinen ja kulttuurinen monimuotoisuus
- Naapurivaltioiden kielet
- Työspesifit kielet
- Kauppakumppanien kielet
- Liikkuvuus opiskelun tai työn hyväksi

3. Vähemmän käytetyt ja opetetut kielet Euroopassa

EU:hun kuuluu 500 miljoonaa kansalaista, 28 jäsenvaltiota, 3 aakkosjärjestelmää ja 24 virallista kieltä, joista osaa puhutaan maailmanlaajuisesti. Lisäksi alueella puhutaan 60 muuta kieltä. Maahanmuuton myötä arvioidaan, että EU:ssa elää nykyään vähintään 175 eri kansalaisuutta. [Euroopan alueellisten ja vähemmistökielten peruskirja](#) suojelee alueellisia ja vähemmistökieliä sekä huolehtii, että niiden puhujat voivat käyttää kieltään yksityisessä ja julkisessa elämässä. Peruskirjan artikla 1.a.i määrittelee vähemmän käytetyn kielen olevan kieli, jonka käyttäjien määrä on pienempi kuin alueen muiden asukkaiden määrä.

Muita määritelmiä vähemmän käytetyille kielille ei ole, joten SMILE tarkensi määritelmää analyysiaan varten. SMILE määrittelee termin tavoitteidensa ja kohderyhmiensä mukaan eikä edusta virallista näkökantaa termin määritelmästä. SMILEn mukaan vähemmän käytetyt kielet voidaan ymmärtää "kansallisina, strategisina, alueellisina tai vähemmistökielinä", mikä pätee seuraavasti:

- Viralliset EU-kielet ovat etusijalla, joten suurin osa hyvistä käytännöistä keskittyy niihin.
 - Euroopan Unionissa on 24 virallista kieltä: bulgaria, ranska, kroatia, saksa, puola, tšekki, kreikka, portugali, tanska, unkari, romanian, hollanti, iiri, slovakki, englanti, italia, sloveeni, viro, latvia, espanja, suomi, liettua, ruotsi ja maltan kieli.
 - Valtakielet (englanti, saksa, ranska, italia ja espanja) on poissuljettu, ellei niistä ole ylimääräistä hyötyä hyvien käytäntöjen ja metodien kannalta. Kaikki muut viralliset kielet luetaan vähemmän käytettyihin kieliin kuuluviksi Euroopan sisällä.
- Alueellisia tai vähemmistökieliä voidaan sisällyttää, kun niiden käyttö on tärkeitä projektin tavoitteiden ja kohderyhmien tarpeiden vuoksi. Tällaisia kieliä ovat esimerkiksi katalaani Espanjassa.
- EU:n strategisten kumppaneiden kieliä voidaan sisällyttää, kun ne ovat tärkeitä EU:n sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen kannalta. Tällaisia kieliä ovat esimerkiksi kiina, venäjä ja arabia.

SMILEn tutkimus vähemmän käytettyjen kielten edistämisestä ja oppimisesta perustuu tähän määritelmään.

4. Maakohtaiset tiedot

Tässä luvussa kuvaillaan tutkimukseen osallistuneiden maiden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä kielten monimuotoisuudessa ja kielipolitiikassa. Lisäksi esitellään sektorit, jotka voivat merkittävästi hyötyä hyvistä käytännöistä sekä kuvaillaan tehokkaimmat tavat yhdistää ne työmarkkinoihin.

4.1. Kielten monimuotoisuus ja kielipolitiikka osallistujamaissa

Joissakin yhteistyömaissa tunnustetaan useampi kuin yksi virallinen kieli. Tavallisesti tämän aseman saavuttaa kieli, jota huomattava osa väestöstä puhuu, mutta esimerkiksi Portugalissa mirandeesi saavutti vastikään toisen virallisen kielen aseman alueellisen ja historiallisen merkityksensä vuoksi. Monissa muissa maissa merkittävä osa väestöstä puhuu vähemmistökieliä, joihin lukeutuvat alueelliset kielet sekä maahanmuuttajien puhumat vieraat kielet.

Useimmissa yhteistyömaissa virallinen kieli on säädetty perustuslaissa tai vastaavassa lakitekstissä, mutta Saksassa, Italiassa, Tšekissä sekä Alankomaissa virallista kieltä ei ole vahvistettu laillisella säädöksellä. Kaikissa maissa lainsäädäntö kuitenkin suojaa alueellisia ja vähemmistökieliä.

Kaikissa yhteistyömaissa pyritään parantamaan vieraiden kielten osaamista, jotta saavutettaisiin EU:n kielipoliittiset "äidinkieli + 2"-tavoitteet. Esimerkkeinä tästä ovat:

- Ensimmäisen vieraan kielen aloitussiän alentaminen, esim. Tšekki, Liettua, Kreikka
- Toisen vieraan kielen aloitussiän alentaminen, esim. Italia

- Toisen vieraan kielen tekeminen pakolliseksi, esim. Tšekki
- Koulujen rohkaiseminen vieraiden kielten aikaisemman opetuksen aloittamisessa, esim. Liettua ja Kreikka

Monissa yhteistyömaissa vieraiden kielten opetus on murroksessa laajemman opetusuudistuksen myötä.

- Kreikassa koulutusuudistuksen tavoitteisiin lukeutui vieraiden kielten opetuksen lisääminen 2009
- Suomessa hallituksen vuosien 2011–2016 koulutussuunnitelma pyrkii kansalliskielistrategian toteuttamiseen, kielivarannon laajentamiseen ja ei-kieliaineiden opetukseen vieraalla kielellä
- Espanjassa 2013 voimaan tullut säädös tukee monikielisyyttä ja pyrkii opiskelijoiden sujuvaan kielitaitoon ensimmäisellä vieraalla kielellä
- Tšekissä uusi strategia vuosille 2015–2020 painottaa toisen kielen oppimista ja kieliopetusta ammattioppilaitoksissa

Useimmat aloitteet yhteistyömaissa ovat keskittyneet kieltenoppimisen lisäämiseen pakollisen opetuksen kautta.

- Kokeilut, joissa ei-pakollisia kieliä lisätään opetusohjelmaan, esim. Kreikka
- Kokeilut, joissa vieraan kielen oppimiskäytäntöä lasketaan, esim. Portugali
- Vieraiden kielten pakollisuus varhaisemmalla iällä, esim. Kreikka, Tšekki
- Vieraiden kielten valikoiman laajentaminen, esim. Suomi, Alankomaat

Joissakin yhteistyömaissa on tuettu ohjelmia, joiden avulla kehitetään kielten opettajille ja oppijoille tarkoitettuja opetusmateriaaleja.

- Kyproksella kokeillaan etäopetusta pienissä, syrjäisissä alakouluissa
- Espanjassa oppimisen tukena käytetään kansallisen ja alueellisen hallinnon tukemia interaktiivisia oppimistapoja
- Italiassa englannin kielen oppimista edistävät ministeriön tukema englanninkielinen tv-kanava ja kaiken tasoille oppijoille tarkoitettu verkkosivu
- Liettuaissa ja Latviassa opettajia rohkaistaan käyttämään tietotekniikkaa ja internet-materiaaleja kieltenopetuksessa
- Alankomaissa aloitettiin useita kansallisen ja alueellisen tason ohjelmia, jotka tähtäsivät lukutaidottomien työntekijöiden kielitaidon kehittämiseen. Vapaaehtoiset opettivat maahanmuuttajia hollanniksi, mikä edesauttoi maahanmuuttajien osallistumista yhteiskunnan toimintaan sekä hollantilaisten ja maahanmuuttajien välistä ymmärrystä.

Useimmissa yhteistyömaissa asiasisältöjen opiskelusta (CLIL, lyhenne sanoista content and language integrated learning) on rohkaistu tarjoamalla mahdollisuuksia tämän tyyppiseen opetukseen ja mahdollistamalla muiden kuin kieltenopettajien opettavan vieraalla kielellä. CLIL:n on huomattu lisäävän opiskelijoiden kielitaitoa näissä maissa.

4.2. Yhteenveto olemassa olevista hyvistä käytännöistä yhteistyömaissa

SMILE tutki onnistuneita kieliprojekteja ja kokeiluja, joissa käytettiin innovatiivisia tapoja vähemmän käytettyjen kielten oppimisessa oikeaa elämää simuloivissa tilanteissa, ja loi 34 maata kattavan tietokannan hyvistä käytännöistä. Käytännöjen valinta perustui seuraaviin seikkoihin:

- Sosiaalinen osallisuus kieltenopetuksen kautta
- Työmarkkinoiden osuus kieltenopetuksessa

- Monikielisyys
- Vähemmän käytetyt ja opetetut kielet
- Uudet tavat kielten opetuksessa ja oppimisessa
- Kielten oppiminen tilannekonteksteissa
- Tavoitteellinen kielten oppiminen
- Uusia opetustapoja erilaisille kielenoppijoille
- Tuotteita ja materiaaleja itsenäisesti opiskeleville
- Tietotekniikkaan perustuvat oppimateriaalit
- Erilaisten metodien mukautettavuus useita eri kohderyhmiä varten
- Innovatiivisia koulutusmenetelmiä opettajille
- Liikkuvuus kielten oppimisessa
- Epävirallisessa koulutuksessa saadun kielitaidon tunnustus
- Eurooppalaisen viitekehyksen soveltaminen
- Kielellinen monimuotoisuus ja kulttuurienvälinen kommunikointi
- Hyvät käytännöt kielen käytössä työpaikalla

Tutkimus pyrkii luomaan yhteyksiä koulutuksen ja työn välille sekä tunnistamaan mahdollisuuksia tuoda vähemmän puhuttuja kieliä sopiviin oppimisympäristöihin. Hyvillä käytännöillä on suora yhteys seuraaviin:

- Työmarkkinoilla aktiiviset järjestöt.** Esim. ammattiliitot, työnantajajhdistykset.
- Tietyillä aloilla toimivat järjestöt.** Esim. rakennusala, matkailu, ympäristö.
- Syrjäytymistä estävät järjestöt.** Esim. maahanmuuttajat, ikäihmiset, kehitysvammaiset
- Virallista ja epävirallista kielen opetusta tarjoavat järjestöt.** Esim. koulut, yliopistot, kansanopistot.

Tällä hetkellä tietokanta sisältää yli 300 hyvää käytäntöä 34 maasta ja sitä voi käyttää projektin internet-sivujen (www.smile-network.eu) kautta. Käytäntöjä voi hakea mm. kohdekielten tai kohdemaan avulla. Jokaisen käytännön kohdalla kerrotaan sen kohderyhmistä ja -sektoreista, tavoitteista, metodologiasta, hyödyistä ja mahdollisesta käytön muokkaamisesta.

Hyvien käytäntöjen kokoelma 46 kielellä voidaan jakaa seuraaviin kategorioihin:

Alla olevassa taulukossa hyvät käytännöt on jaettu kielten ja kategorioiden mukaan sekä kerrottu, kuinka monta käytäntöä kullekin kielelle on saatavilla.

- **Vähemmän käytetyt kielet:**

Suurin osa tietokannasta käsittelee vähemmän käytettyjä kieliä, jotka ovat virallisia kieliä Euroopan alueella. Valtakieliä ei oteta lukuun.

- **Suosittu kielet:**

“Suositut” kielet on liitetty mukaan, jos niiden hyvien käytäntöjen avulla voidaan edistää vähemmän käytettyjä kieliä tai niiden mukauttaminen on hyödyllistä.

- **Alueelliset ja vähemmistökielet:**

Alueellisia tai vähemmistökieliä voidaan sisällyttää, kun niiden käyttö on tähdellistä projektin tavoitteiden ja kohderyhmien tarpeiden vuoksi.

- **Strategiset kielet:**

EU:n strategisten kumppaneiden kieliä voidaan sisällyttää, kun ne ovat tärkeitä EU:n sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen kannalta.

4.3. Vähemmän käytetyt kielet eri sektoreilla

SMILE on luonut listan sektoreista, jotka voivat hyötyä uusista kielten oppimisen menetelmistä. On tärkeää luoda mahdollisuuksia kielen käyttämiseen ja tällä tavoin lisätä kilpailukykyä, työllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta. Vähemmän käytetyistä kielistä voi olla hyötyä mm. seuraavilla sektoreilla:

- Aikuisopetus
- Epävirallinen kieliopetus
- Vähemmistökielet
- Kouluopetus esikoulusta yläkouluun
- Yliopisto-opetus
- Ulkomaalaiset opiskelijat ja työnhakijat
- Ammatillinen koulutus
- Ammatillinen neuvonta
- Kauppa ja talous
- Konsultointi
- Kulttuuriyhdistykset
- Kaikenkokoiset yritykset
- Erityisopetus
- Maahanmuuttajien sopeuttaminen
- Ikäihmiset

- Vähempiosaiset
- Nuorisoyhdistykset
- Terveystenhoito
- Opettajakoulutus
- Vapaaehtoistyö
- Vankilat
- Kansalaisyhteiskunta
- Taide
- Markkinointi
- Kustannuspalvelut
- Liiketoiminta ja media
- Ammattiliitot
- Matkailu
- Maatalous
- Rakennus
- Viestintä
- Ekologia

Kaksikymmentä SMILEn kumppania viidestätoista Euroopan maasta analysoi yllämainittujen alojen tarvetta vähemmän käytettyjen kielten osaamiselle ja kehitti strategioita niiden integroimiseksi työympäristöön. Projektin seuraava tavoite on ottaa kaikissa yhteistyömaissa käyttöön tutkimuksessa esille tulleita hyviä käytäntöjä. Tämä tehdään yhteistyössä mm. mainittujen sektorien toimijoiden kanssa sekä työpajojen ja kokeilujen avulla.

Valituilla sektoreilla on suuri rooli taloudellisen kasvun, työttömyyden laskun, parempien työmahdollisuuksien ja lisääntyneen kilpailukyvyen edistämiseksi. Lisäksi viime aikoina lisääntynyt maahanmuutto rasittaa nykyisellään näillä sektoreilla toimivia järjestöjä, jotka usein eivät pysty tarttumaan vaadittaviin toimiin maahanmuuttajien sopeuttamiseksi.

Seuraavassa osiossa kuvaillaan valittuja sektoreita ja kohderyhmiä, joille vähemmän käytetyistä kielistä on hyötyä. Esimerkkejä eri yhteistyömaissa käytetyistä hyvistä käytännöistä löytyy SMILEn verkkosivuilta: <http://www.smile-network.eu/#>

4.3.1. Matkailu

Matkailun alasta on tulossa yhä tärkeämpi väylä kieltenoppimisen edistämiseksi suurimmaksi osaksi avoimien rajojen, markkinoiden kansainvälistymisen ja ulkomailla opiskelun myötä. Nykyään matkustetaan työn, hovin ja koulutuksen vuoksi, ja on tärkeää osata viestiä vieraalla kielellä.

Pitkän tähtäimen suunnitelmat EU:ssa matkailun suhteen painottavat osaamisen yhdistämistä työmarkkinoiden tarpeeseen. Matkaoppaat tarvitsevat siis uusia mahdollisuuksia lisäkoulutusta nykyisen markkinatilanteen mukaan. Matkailun alan täytyisi valmistautua matkailijoiden vaativiin ja alati muuttuviin vaatimuksiin sekä alan kovaan kilpailuun.

Matkailun alalla vähemmän käytettyjen kielten promootio on erittäin helppoa, samoin kuin kielitaidon kehittäminen ja kieltenopiskelun motivaation kohentaminen. SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Matkaoppaat
- Matkatoimistot
- Matkailijat
- Vapaaehtoiset, eläkeläiset ja työttömät

4.3.2. Aikuisopetus

Aikuisopetuksella tarkoitetaan sellaisen henkilön opettamista, joka on yli 16-vuotias eikä osallistu viralliseen opetukseen. Laajaan kohderyhmään kuuluu paitsi ammattilaisia myös henkilökohtaisista syistä opiskelevia, ja alana aikuisopetus on jossakin määrin päällekkäinen useiden muiden tässä dokumentissa mainittujen sektorien kanssa. Kielen oppimisen tavoite määrittää myös tavan, jolla sitä tulisi opettaa. Opetus voi vaihdella lyhyistä pikakursseista pitkäaikaisempaan opetukseen. Aikuiskoulutusta tarjoavat esimerkiksi kieli- ja kulttuurikeskukset, kirjastot ja kansalaisjärjestöt.

Projektityöskentely, jossa osallistujat pääsevät testaamaan käytössä olevia materiaaleja ja oppimaan kieltä ilmaiseksi, on havaittu toimivaksi tavaksi vähemmän käytettyjen kielten oppimisessa. Suomessa kehitetyssä projektissa tarjottiin ammattimaista kielenoppimisen tukea maahanmuuttajaoppilaille, jotka tarvitsevat kielitaitoa harjoittelujaksollaan. Projektin aikana luotiin erilaisia alakohtaisia tukimateriaaleja oppijoille, ja niitä käyttivät apunaan ammatilliset kouluttajat sekä työelämän edustajat. Lisätietoa projektista saa amiedun internet-sivuilta: <https://www.amiedu.fi/tietoa-amiedu/projektit/suomeksi-tyopaikalla>

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Aikuisopiskelijat
- Aikuisopetusta tarjoavat tahot
- Ammatillisen koulutuksen tahot

4.3.3. Maahanmuuttajien sopeuttaminen

Maahanmuutto ja EU:n sisäinen liikkuvuus ovat yhä tärkeitä keskustelunaiheita eurooppalaisessa politiikassa. Maahanmuuttoon vaikuttavat taloudelliset, poliittiset ja sosiaaliset syyt. Jos maahanmuuttaja ei sopeudu täysin, hän voi kohdata köyhyyttä, ulkopuolisuutta ja syrjintää. Lisäksi kieli- ja kulttuurimuuri voi hankaloittaa laadukkaan palvelun saamista tai vähentää tasavertaisuutta kantaväestöön nähden, mikä usein johtaa omankielisen yhteisön sisään sulkeutumiseen.

Onkin tärkeää, että maahanmuuttajille voidaan kohdistaa kielituotteita ja oppimistapoja, joiden avulla kehitetään ja parannetaan heidän kielitaitoaan sekä parannetaan maahanmuuttajien hyvinvoinnin kanssa työskentelevien järjestöjen tehokkuutta. Suomessa on käytössä interaktiivinen internet-sivu, jonka avulla voi oppia suomea ja ruotsia. Lisätietoa projektin sivuilta: <http://https://www.kotisuomessa.fi/>

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Maahanmuuttajien sopeuttamista auttavat järjestöt
- Maahanmuuttajayhteisöt
- Vapaaehtoisjärjestöt
- Aikuisopetus

4.3.4. Ammatillinen koulutus

Työntekijöiden vapaa liikkuvuus sekä kielivaatimukset työpaikoilla tekevät ammatillisesta koulutuksesta yhden avainalueista, jolla minkä tahansa vähemmän käytetyn kielen osaamisesta on hyötyä. Euroopan komission kielipolitiikan mukaan vieraiden kielten osaaminen on tärkeä keino varmistaa eurooppalaisten vapaus liikkua, työskennellä ja opiskella Euroopan alueella. Liikkuvuus puolestaan auttaa työpaikkojen ja kasvun kehityksessä, näin vähentäen työttömyyttä ja parantaen elinoloja.

Työnantajan näkökulmasta katsottuna kielitaito on erottamaton osa ammatillista pätevyyttä ja siitä on tehtävä osa työn vaatimuksista. Vapaa liikkuvuus EU:n alueella voi vähentää epätasapainoa työmarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan välillä, mutta oppiminen ja ammatillinen liikkuvuus kärsivät edelleen vieraiden kielen rajallisesta osaamisesta. Tämän vuoksi vieraiden kielten – erityisesti vähemmän käytettyjen kielten – tärkeys on nousussa.

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Ammatilliset koulutuslaitokset
- Työnantajajärjestöt
- Kauppakamarit
- Ammattiliitot

4.3.5. Kauppa ja talous

Viime vuosikymmenien aikana EU on solminut strategisia suhteita useaan merkittävään valtioon, joihin sisältyvät Brasilia, Kiina, Intia, Japani, Venäjä, Etelä-Korea ja Yhdysvallat. Globalisaatio vaikuttaa suuresti kaupan alaan.

Kiina ja Venäjä ovat EU:n tärkeimmät kauppakumppanit, kun taas arabia on yhä tärkeämpi kansainvälisen kaupan kieli. Uudet markkina-alueet ovat kaikille eurooppalaisille yrityksille kasvavassa määrin merkittäviä ja riittävä kielitaito mahdollistaa kilpailun missä päin maailmaa tahansa. Työnantajat pyrkivät lisäämään kilpailukykyä myös Euroopassa jäsenvaltioiden välillä ja palkkaavat yhä useammin ihmisiä, joilla on kokemusta eri maista ja joilla on monipuoliset kieli- ja monikulttuuriset viestintätaidot.

Yrityksissä käytetään nykyään useita eri kieliä uusien markkina-alueiden saamiseksi ja kauppasuhteiden vakiinnuttamiseksi. Yritykset palkkaavat usein vähemmän käytettyjä kieliä äidinkielenään puhuvia, esimerkiksi maahanmuuttajia tai työnhakijoita, joilla on kielestä suoritettu tutkinto. Kieliä käytetään siis strategisesti markkinoiden laajentamiseksi, ja kielitaidosta on työnhaussa hyötyä.

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Kaiken kokoiset yritykset
- Hallinnon ja talouden opiskelijat
- Ammatilliset koulutuslaitokset
- Ammattiliitot
- Kulttuurijärjestöt

4.3.6. Rakennusala ja muu teollisuus

Vuosien taloudellisen kriisin, epävarmuuden ja markkinoiden kutistumisen jälkeen Euroopan talousalueella on viimeisen kahden vuoden aikana palautettu vakauden taso. Euro-Construct – rakennusalan, rahatalouden ja kaupan ennusteiden pääverkko – on ennustanut kasvua Euroopan rakennusosalalle vuosina 2014–2016. Todennäköisesti tämä parantaa työmarkkinoiden asemaa ja lisää sellaisten henkilöiden työllisyyttä, jotka haluavat työskennellä kotimaansa ulkopuolella.

Euroopan unionin laajeneminen asettaa uusia vaatimuksia kielitaidolle suhteessa työllisyyteen ja painottaa uudella tavalla joitakin aloja, jotka ovat nousemassa huippuunsa. Tähän sisältyvät rakennusala ja kestävästi energiäkehityksen alat.

Euroopan unioni tarvitsee liikkuvampaa työvoimaa varmistaakseen kilpailukyyn markkina-alueellaan. Viime vuosina EU:n sisällä mutta kotimaansa ulkopuolella toimivien rakennusalan työntekijöiden määrä on noussut Itä-Euroopan markkinoiden avautumisen myötä, ja liikkuvuuden lisääntyminen vaatii myös työntekijöiden kielitaidon kohentamista.

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Rakennustyöläiset
- Ammatilliset koulutuslaitokset
- Merenkulun ammattilaiset
- Ammattiliitot

4.3.7. Koulut ja opettajien koulutus

Eurooppa 2020 -tavoitteisiin kuuluu koulutuksen uudistaminen EU:n jäsenvaltioissa, jotta opetuksesta voidaan tehdä entistä tehokkaampaa ja paremmin työmarkkinoiden vaatimuksiin vastaavaa. Koulutuksen alalla haasteita ovat:

- Pätevyyden kehittäminen ja arviointi
- Tasavertaisuus kouluopetuksessa, millä pyritään erityisesti vähentämään opintojen aikaista keskeyttämistä ja edistämään laadukasta päivähoitoa ja esiopetusta
- Opettajuus

Euroopan kuuden miljoonan opettajan taidoilla, tiedoilla ja asenteilla on suora vaikutus opetuksen laatuun ja tällä tavoin myös opiskelijoiden saavuttamiseen. Opettajat ovat tärkein tekijä opiskelijoiden koulumenestyksessä. Tämän vuoksi kansallinen toimintaperiaate opettajien tukemiseksi takaa parhaat tulokset koulutusjärjestelmien tehokkuudessa.

Vaatimukset opettajia, rehtoreita ja opettajien koulutuksesta vastaavia tahoja kohtaan kasvavat ja muuttuvat kaiken aikaa. Jotta nämä tahot voivat olla koulutuksen modernisoinnin avainasemassa, on paitsi alkukoulutuksen myös laadukkaan lisäkoulutautumisen mahdollisuudella suuri rooli. Lisäksi on tärkeitä, että koulutushenkilökunta saa tarvitsemaansa tukea uransa aikana.

Euroopan komissio toimii yhteistyössä EU:n jäsenvaltioiden kanssa parantaakseen opetuksen ja opettajien koulutuksen tasoa helpottamalla tietojen ja kokemusten vaihtoa päättäjien välillä ja tukemalla Erasmus+-projekteja.

Lisätietoa englanniksi:

http://ec.europa.eu/education/policy/school/teacher-training_en.htm

http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/documents/wg-schools-mandate_en.pdf

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Kieltenopettajat
- Muu opetus- ja hallintohenkilökunta
- Koululaiset ja vanhemmat
- Kielikeskukset

4.3.8. Ikäihmiset

Yhdistyneiden kansakuntien 2013 suorittama demografinen tutkimus osoittaa, että väestön ikääntyminen oli yksi 1900-luvun selvimmistä demografisista tapahtumista ja että väestön ikääntyminen vielä nopeutui 2000-luvulla. Ikäihmiset ovat tärkeä osa yhteiskuntaa ja he voivat

edistää sosiaalista kehitystä merkittävästi ottamalla aktiivisesti osaa elinikäisen oppimisen prosesseihin.

Monet ikäihmiset ovat erityisen kiinnostuneita kehittämään osaamistaan kielissä. Vieraan kielen osaaminen mahdollistaa ikäihmisen osallistumisen useisiin sosiaalisiin tilaisuuksiin yhä aktiivisemmin, mikä parantaa hänen sosiaalisen elämänsä tasoa. Lisäksi uskotaan, että kaksikielisyydestä on hyötyä psyykkisten taitojen ylläpitämisessä.

Useimmiten ikäihmiset opettelevat englantia, saksaa tai ranskaa. Kieltä opetellaan erilaisten koulutuskeskusten, kirjastojen ja yliopistojen kurssien kautta. Kieltenoppimista edistää oppimisen yhdistäminen opiskelijan jokapäiväiseen elämään tai henkilökohtaisiin kiinnostuksenkohteisiin. Esimerkiksi matkustaminen voi olla tällainen syy oppia kieltä. Ikäihmisillä on usein enemmän aikaa matkustella kuin yhä työelämässä olevilla aikuisilla, ja tämän vuoksi tietoisuutta vähemmän puhutuista kielistä kannattaa levittää juurikin ikäihmisten keskuudessa.

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Ikäihmiset
- Seniorijärjestöt

4.3.9. Vähäosaiset

Määritelmällisesti vähäosainen henkilö on

- Henkilö, jolla on erityistarpeita
- Taloudellisesti vähäosainen
- Poliittisesti ilman vaikutusvaltaa
- Henkilö, jolla ei ole tasavertaista mahdollisuutta koulutukseen ja työhön, esim. vangit

Useissa Euroopan maissa on tarjolla koulutusohjelmia ja -projekteja edellä mainituille vähäosaisille ryhmille, mutta useimmat näistä ohjelmista keskittyvät maan virallisen kielen oppimiseen ja opetukseen. Toistaiseksi vähemmän käytettyjen eurooppalaisten kielten opetusta vähäosaisille ryhmille ei ole pidetty prioriteettina. Esimerkiksi vankeuslaitoksissa on tarjolla ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksia. Vangit pystyvät kouluttautumaan valitsemalleen alalle, jonka koulutukseen mahdollisesti sisältyy opetusta jollakin Euroopan valtakielistä. Vähemmän käytetyt kielet ovat kuitenkin usein ohjelmien ulkopuolella.

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- invalidit ja vammaiset
- viittomakielen käyttäjät
- aikuisopetus
- ammattiliitot

4.3.10. Työmarkkinat

Yksi Euroopan unionin tärkeimmistä tavoitteista on ammattitaitoisen työvoiman palkkaaminen kansainvälisiltä ja erityisesti eurooppalaisilta työmarkkinoilta. Kieli- ja kulttuurimuureista johtuvat vaikeudet voidaan ylittää paremman kielitaidon opettelulla ja sosiaaliturvajärjestelmän vakiinnuttamisella. Työnantajat arvostavat hyvää kielitaitoa ja maksavat siitä korkeaa palkkaa. Sekä maahanmuuttajien että Euroopan unionin kansalaisten on tärkeää osata useampia eurooppalaisia

kieliä, erityisesti vähemmän käytettyjä. Vieraiden kielten taito korostuu ammateissa, joissa toimitaan lähellä valtioiden välistä rajaa, esimerkiksi palomiehillä, poliiseilla ja ambulanssihenkilöstöllä.

Työmarkkinoilla vieraiden kielten osaamista ja vähemmän käytettyjä kieliä edistävät toimet voidaan toteuttaa erityisen suosiollisessa ympäristössä. Oppimateriaalien tulee olla käytännönläheisempiä ja niitä tulee pystyä soveltamaan arkipäivän tilanteissa. Esimerkiksi Suomessa Satakunnan ammattikorkeakoulussa suoritetussa kokeilussa saksan kieltä integroitiin markkinointiopetukseen autenttisissa konteksteissa.

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Maarajoja lähellä olevat työntekijät ja työnantajat
- Kielikeskukset ja koulut
- Maahanmuuttajat
- Ammattiliitot
- Ammatillinen koulutus

4.3.11. Terveysthuolto

Viime vuosina terveydenhuoltoala on kohdannut uusia haasteita lisääntyneen liikkuvuuden ja maahanmuuton vuoksi. Monet ensimmäisen polven maahanmuuttajat ovat eläkeikäisiä, mihin on täytynyt kiinnittää erityishuomiota. Lisäksi ulkomailta kotoisin olevan henkilökunnan määrä on lisääntynyt. Kansainvälistyminen vaatii alalla tietämystä vieraista kulttuureista ja uskonnoista, erityisesti sosiaalisen tuen, sairaan- ja vanhustenhoidon sekä vammaistyön saralla. Nykyään potilashoito vaatii hyvää kulttuurituntemusta, ja alan kielen hallitseminen sekä monikulttuurinen pätevyys ovat vaatimuksia parhaan mahdollisen terveydenhuoltojärjestelmän takaamiseksi. Alalla on vielä paljon kehitettävää kulttuurikoulutuksen saralla.

Hoitoala tarjoaa merkittävän mahdollisuuden kehittää ja levittää kielituotteita sekä opetusmenetelmiä, jotka keskittyvät parantamaan työntekijöiden peruskielitaitoa ammatillisessa elämässä. Kieli- ja kulttuurikoulutuksen saanut henkilökunta helpottaa maahanmuuttajataustaisten tai puutteellisen kielitaidon omaavien potilaiden sosiaalista osallistamista ja heidän hoitoaan ylipäätään.

SMILEn tietokannasta voi olla hyötyä mm. seuraaville toimijoille:

- Terveysthuollon ammattilaiset
- Aikuisopetus
- Kulttuurijärjestöt
- Sosiaalipalvelut
- Potilaat

4.4. Tapoja opettaa ja edistää vähemmän käytettyjä kieliä

Vähemmän käytettyjen kielten opetuksessa tärkeintä on oppijan oma motivaatio, mikä kumpuaa oppijan henkilökohtaisista ominaisuuksista ja tarpeista. Tutkimusten mukaan motivaatio kielten oppimisessa on jopa tärkeämpää kuin lahjakkuus. Tämän vuoksi vähemmän käytetyt kielet tulisi esittää käytännön kontekstissa sekä epävirallisissa, oppijaystävällisissä ympäristöissä. Kielen oppimisen motivaation tulee olla sidoksissa oppijan omiin tavoitteisiin.

Vähemmän käytettyjen kielten oppimisessa on käytetty apuna perinteisiä opetustapoja kuten keskustelutehtäviä, sanakirjoja ja ns. selviytymispaketteja. Lisäksi SMILEn hyviin käytäntöihin kuuluu uudenlaisia opetustapoja, jotka esitellään seuraavaksi.

4.4.1. Kielipelit

SMILEn hyviin käytäntöihin kuuluu useita kielimateriaaleja, joita ovat esimerkiksi lautapelit, korttipelit, tilannesidonnaiset kielipelit sekä tietokonepelit. Kielipelit edistävät motivaatiota oppia ja lisäävät tietoisuutta vähemmän puhutuista kielistä. Pelien avulla luodaan rennompaa oppimisympäristöä ja nopeutetaan oppimista stressittömässä ympäristössä. Oppijat pystyvät keskittymään kielellä viestimiseen, eivät pelkästään kielen rakenteisiin. Kielipelien teho perustuu toistoon: useimmissa pelissä samat sanat tai fraasit toistuvat, mikä tekee niiden oppimisesta tehokkaampaa. Kielipelit:

- ovat oppijakeskeisiä
- edistävät viestintäkompetenssien kehittymistä
- esittävät kielenoppimisen mielekkäässä kontekstissa
- lisäävät oppimismotivaatiota
- vähentävät opiskelujännitystä
- rohkaisevat luovaan, joustavaan ja spontaaniin kielenkäyttöön
- luovat vuorovaikutuksellisen oppimisympäristön
- helpottavat sisällön muistamista
- opettavat kielensisäisiä konsepteja, sanastoa ja kriittistä ajattelua

Kielipelejä voivat käyttää sekä kielipalveluiden tarjoajat että kielenoppijat. Ne sopivat kaikenikäisille oppijoille taustasta riippumatta. Kielipeleissä hyödynnettäviä opetustapoja voidaan helposti käyttää apuna erilaisten eurooppalaisten kielten edistämiseksi ja ne tarjoavat eri tilanteisiin sopivia ratkaisuja.

Esimerkki kielipelistä:

SHOPLANG 2.0 edistää vähemmän käytettyjen kielten oppimista käyttämällä apunaan erilaisia kielipelejä, jotka keskittyvät ostoksilla käymiseen ja tuotteiden nimiin. Materiaaleja on testattu supermarketien kielikampanjoissa ja aloittelevilla kielenkäyttäjillä. Sovelluksen avulla voi oppia 8 eri kieltä.

www.shoplang2.com

4.4.2. Kieltenoppimista visuaalisuuden kautta

Vähemmän käytettyjen kielten edistämiseksi voidaan käyttää apuna visuaalisia opetustapoja mm. valokuvauksen, multimedian, elokuvien, videoiden, kylttien ja näyttelyiden kautta. Visuaalisuutta

opetuksessa käyttämällä voidaan lisätä tietoisuutta kielellisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta interaktiivisella tavalla ja parantaa kommunikointia eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä. Tämänkaltaista opetustapaa voidaan soveltaa myös muihin oppimisympäristöihin ja muihin kieliin.

Mielikuvia hyödyntävää kieltenopetusta voivat hyödyntää esimerkiksi:

- auktoriteetit
- kulttuuriyhdistykset
- media
- koulut
- yritykset

4.4.3. Vertaisoppiminen

Vertaisoppimisen avulla kaksi oppijaa voivat vastavuoroisesti jakaa tietonsa, ajatuksensa ja kokemuksensa toistensa kanssa. Sitä voidaan kuvailla yhteiseksi tai keskinäisesti riippuvaksi oppimiseksi, joka perustuu toisaalta opettajan ja oppilaan mutta myös oppilaiden väliseen, jatkuvaan vuorovaikutukseen. Tähän voivat sisältyä mm. merkit, äänet, sanat, ilmeet, fraasit, kosketus ja kirjeet.

Vertaisoppimisessa voidaan käyttää erilaisia oppimismalleja, joissa esimerkiksi vanhemmat opiskelijat auttavat nuorempia opiskelijoita tai samantasoiset opiskelijat tukevat toisiaan sekä kurssin sisältöjen oppimisessa että henkilökohtaisissa asioissa. Muita vertaisoppimismalleja ovat ryhmäkeskustelut, lukupiirit, vertaisarviointi, ryhmä- ja projektityöt sekä yhteistoiminta.

Kaiken kaikkiaan vertaisoppiminen voi olla toimiva tapa oppia kieltä, erityisesti kun halutaan kehittää kielen viestintätaitoja ja saada suullista harjoitusta. Se on myös erinomainen tapa oppia vähemmän käytettyjä kieliä, sillä vertaisoppimisella voidaan luoda henkilökohtaisempi oppimisympäristö sekä harjoitella suullisesti harvinaisempia kieliä, joista ei löydy runsaasti oppimateriaaleja.

Vertaisoppiminen sopii sekä viralliseen koulutukseen että epävirallisiin tilanteisiin. Näin tämä oppimisen malli voi olla hyödyksi myös erilaisista etnisistä taustoista tuleville ihmisille ja edistää maahanmuuttajien sopeutumista sekä sosiaalista osallisuutta.

4.4.4. Kieltenoppiminen epävirallisissa tilanteissa

Kieltenoppiminen epävirallisissa tilanteissa kielen natiivipuhujia tapaamalla voi olla hyvin tehokas oppimisen keino. Vaikka kielen teoriapohjan osaaminen on tärkeää, on tähdellistä kyetä myös viestimään opiskelemallaan kielellä ja ymmärtää sitä.

Esimerkki kielenoppimisesta epävirallisissa tilanteissa:

The Sprachcafé tarjoaa mahdollisuuden tavata eri kansalaisuuksiin kuuluvia ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita kielen ja kulttuurin oppimisesta. Oppiminen The Sprachcaféssa voi olla moderaattorin ohjaamaa tai vapaamuotoista. Oppimisen perustana on keskustelu ja kommunikaatio. Oppitunnista, joka joillekin oppijoille voi tuntua vaikealta ja hermostuttavalta, voi näin tulla spontaani ja luova.

4.4.5. Opetussisällön ja vieraan kielen yhdistäminen (CLIL)

CLIL tarkoittaa opetussisällön opettamista vieraalla kielellä niin että opiskelija oppii sekä opetettavan asiasisällön että vieraan kielen. Termin CLIL kehittivät vuonna 1994 David Marsh ja Anne Maljers, jotka kehittivät kielikylpymäistä opetustapaa. Tavoitteena oli luoda yläkäsité, joka kattaisi kaikki erilaiset opetuksen muodot, jossa vierasta kieltä käytetään opetuksen välineenä.

Euroopan komission mukaan tämän kaltainen opetusmetodi on hyvin merkityksellinen. ”Opetusmenetelmän avulla voidaan antaa oppilaille mahdollisuus käyttää oppimaansa kieltä saman tien, toisin kuin tilanteessa, jossa kieltä opitaan myöhempiä tilanteita varten. Se tuo kielet lähemmäs useita erilaisia oppijoita ja kasvattaa itseluottamusta nuoremmassa opiskelijoissa sekä niissä, joiden tulokset virallisessa kieliopetuksessa eivät ole olleet parhaasta päästä. Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa voidaan hyötyä siitä, että opiskelija pääsee tekemisiin kielen kanssa ilman, että oppituntien määrää tarvitsee lisätä.” Tämän vuoksi komissio rohkaisee opettajia käyttämään vierasta kieltä ei-kieliaineita opetettaessa.

4.4.6. Yhdistelmäopetus

Yhdistelmäopetus yhdistelee kontakti- ja etäopetusta, jossa opiskelija oppii ainakin osan kurssin sisällöistä digitaalisten ja verkkomateriaalien avulla.

Yhdistelmäopetuksen voi jakaa kuuteen eri malliin:

- Kontaktiopetus – opettaja ohjaa tuntia ja käyttää digitaalisia apuvälineitä
- Rotaatio – opetus vaihtelee kontaktiopetuksen ja itsenäisen, netissä tapahtuvan työskentelyn välillä
- Joustava opetus – suurin osa opetuksesta tapahtuu netin välityksellä, mutta opettaja on tarvittaessa tavattavissa
- Laboratoriotyöskentely – koko opetus tapahtuu netissä, mutta oppilaat kokoontuvat samaan tilaan. Tähän malliin kuuluu yleensä myös perinteistä luokkaopetusta.
- Itsenäinen yhdistely – oppilas täydentää perinteistä oppimistaan itsenäisellä internettyöskentelyllä
- Nettiopetus – kaikki opetus tapahtuu netin välityksellä, mutta opettajan kanssa on mahdollista sopia tapaaminen tarvittaessa

Yhdistelmäopetus on vahvasti riippuvainen tekniikasta, jonka kautta opetusta toteutetaan. Välineiden tulee olla luotettavia, helppokäyttöisiä ja nykyaikaisia, jotta netin käytöllä olisi positiivinen vaikutus oppimiseen. Internetin käyttö kieliopetuksessa helpottaa samanaikaisesti itsenäistä työskentelyä että yhteisoppimista. Teknologian käyttö opetuksessa myös parantaa tutkimusten mukaan oppilaiden asennetta oppimista kohtaan

4.4.7. Sukupolvirajat ylittävä kielenoppiminen (IGLL)

Kaikkiin ikäluokkiin kuuluvat oppijat voivat opiskella yhdessä sekä oppia asioita toisiltaan. IGLL on olennainen osa elinikäistä oppimista, ja sen avulla eri sukupolviin kuuluvat ihmiset voivat yhdessä oppia uusia taitoja, tietoja ja arvoja. Sukupolvirajat ylittävä oppiminen ei kuitenkaan ole pelkkä väline tietojen jakamiseen, vaan sen avulla voidaan tuoda yhteen ikääntyvän yhteiskunnan eri sukupolvet ja näin luoda sosiaalista koheesiota.

Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden luominen on ensiarvoisen tärkeää nopeasti vanhenevassa yhteiskunnassa. Tämän vuoksi on pyrittävä luomaan yhteyksiä eri sukupolvien välille. Älykäs yhteiskunta pystyy valjastamaan kaikkien kansalaistensa potentiaalin hyvään käyttöön iästä riippumatta.

Vanhemmilla tai isovanhemmilla voi olla keskeinen rooli lapsen kielen kehityksessä, jos he osallistuvat aktiivisesti oppimisprosessiin. Jos lapsi opiskelee vierasta kieltä jonka aikuinen jo tuntee, voi vanhemman sukupolven edustajasta olla hyötyä lapsen kielen oppimisen kannalta. Jos aikuinen ei sen sijaan tunne kieltä, voi hän puolestaan hyötyä samoista kielikursseista kuin kieltä opetteleva lapsi.

4.4.8. Kielenoppiminen nettiympäristössä

Internet mahdollistaa kielen oppimisen innovatiivisten metodien avulla käytännössä. Internetissä tapahtuva oppiminen perustuu siihen oletukseen, että oppiminen tapahtuu kommunikoinnin seurauksena muiden käyttäjien kanssa. Toisin sanoen tämä opetusmenetelmä perustuu internet-

yhteisöjen muodostumiselle, missä opiskelijat viestivät keskenään sekä tuutoreiden kanssa. Todellista viestintää painotetaan käyttämällä opetuksessa todenmukaisia tilanteita erilaisissa kielitehtävissä.

Oppimateriaaleihin sisältyy usein interaktiivisia tehtäviä, mielikuvien käyttöä ja multimedian - kuten videoiden ja audion - hyödyntämistä, mitkä auttavat kehittämään kaikkia kielen osa-alueita: puhumista, kuullun ymmärtämistä, lukemista ja kirjoittamista. Internetin kautta oppija voi myös oppia kielen kulttuurisen kontekstin, sillä tehtävät käsittelevät usein arkielämän tilanteita. Lisäksi oppijalla on mahdollisuus kommunikoida muiden osallistujien sekä tuutoreiden kanssa. Viestintään painottava verkko-oppiminen parantaa verkkoviestinnän taitoja ja kulttuurien sisäistämistä sekä luo mielenkiintoisen, motivoivan ja usein leikkisän oppimisympäristön. Lisäksi opiskelijat voivat edetä omassa tahdissaan, ja materiaalit ovat saatavilla verkossa milloin tahansa.

4.4.9. Kielenoppiminen työssä

Opetusmateriaalin kehittäminen useimpien vähemmän puhuttujen kielten oppimista varten ei ole usein helppoa eikä edullista, koska vain pieni joukko ihmisiä on kiinnostunut niiden perinteisistä opetusmenetelmistä. Toisaalta vähemmän käytetyn kielen oppiminen ei ole useimpien ihmisten ensimmäinen valinta, eivätkä he usein halua käyttää paljon aikaa kielen oppimiseen. Näiden seikkojen vuoksi olisi helpompaa, jos teoreettisen perusopetuksen voisi sisällyttää kielen oppimiseen työssä. Tällä tavoin voidaan samaan aikaan oppia sekä tarvittava teoreettinen sisältö että arkipäivän puhevalmius sekä alalla vaadittava erikoissanasto.

4.4.10. Arkielämän tilanteiden simulointi

Vieraiden kielten oppiminen arkielämän tilanteita simuloivissa opetustilanteissa edistää opiskelijan mahdollisuuksia selviytyä oikeista puhetilanteista. Opiskelijat oppivat hyödyllisiä fraaseja ja avainsanoja, joita voidaan käyttää suoraan oikean elämän tilanteissa. Tehtävissä harjoitellaan ongelmanratkaisua oppijan oman elämänkokemuksen ja luonteenpiirteiden avulla. Simulaatioissa syntyy motivoivaa ja osallistavaa toimintaa, joka kannustaa kielenopiskelijaa käyttämään oppimaansa apuna käytännössä. Käytännön näkökulma opetukseen on hyödyksi paitsi kaikille vieraiden kielten opiskelijoille niin myös vähemmän käytettyjä kieliä opetteleville maahanmuuttajille, sillä käytännön opetuksen kautta ei opita pelkästään kielitaitoa vaan saadaan myös tietoa kohdemaan kulttuurista ja tavoista.

Koska käytännön tilanteita simuloiva opetus jäljittelee epävirallisia tilanteita, se luo rennomman oppimisilmapiiriin ja vähentää opiskelujännitystä. Lisäksi se tarjoaa mahdollisuuden oppia mielekkäästi autenttisissa konteksteissa. Tämän kaltainen opetus voi siis parhaimmillaan johtaa parempaan opiskelutehokkuuteen ja tuottaa enemmän henkilökohtaista iloa.

4.4.11. Audiovisuaalisia oppimismenetelmiä opetuksen ulkopuolella

Audiovisuaalisten materiaalien, kuten videoiden, kuvien ja äänen, käyttäminen opetuksessa on hyväksi havaittu tapa edistää vähemmän käytettyjen kielten osaamista. Kieli voidaan oppia samalla tavalla kuin uusi tapa. Audiovisuaalinen oppimismenetelmä tukeutuu tähän ja käyttää apunaan ylioppimista sekä fraasien jäljittelyä ja ulkoa opettelua. Kielen rakenteita opetellaan yksi kerrallaan, ja niitä opetetaan käyttämällä toistoa. Kielioppia ei erikseen opeteta, vaan sitä opitaan ohessa.

Audiovisuaalinen opetustapa on joustava oppimisympäristön suhteen, joten opiskella voi hyvinkin epätavallisissa ympäristöissä, esimerkiksi julkisessa liikenteessä, kaupungilla ja ostoskeskuksissa. Tätä opetustapaa hyödyntämällä voidaan lisätä tietoisuutta kielten monimuotoisuudesta.

Audiovisuaalisilla oppimistavoilla opetustilanteen ulkopuolella on useita merkittäviä hyötyjä, mm.

- Vähemmän käytettyjen kielten promootio myös muulle yleisölle
- Muiden kuin nykyisten kieltenoppijoiden kiinnostuksen herättäminen

- Ylimääräinen tapa oppia kieltä
- Tarjoaa joustavan tavan oppia kielen perusteet

Esimerkki audiovisuaalisesta oppimisesta:

LANGUAGE ON THE MOVE -projekti on suunnattu niille, jotka matkustavat Baltian maiden tai Pohjoismaiden välillä työn, opiskelujen tai hovin vuoksi. Projektin tarkoitus on tarjota selviytymispakkaus kieltä osaamattomille. Käytännöllisiä fraaseja ja neuvoja toimia vieraassa kulttuurissa opitaan samalla, kun matkustetaan julkisilla kulkuneuvoilla.

[LANGUAGE ON THE MOVE](#)

4.4.12. Luottamuksellinen kielivalmennus

SMILEn hyviä käytäntöjä voidaan käyttää myös apuna kun koulutetaan opettajia tai vapaaehtoisia, jotka ovat tekemisissä psyykkisistä ongelmista tai kotiväkivallasta kärsivien maahanmuuttajien kanssa. Tällaisessa tilanteessa olevalla henkilöllä voi usein olla tilanteestaan johtuvia oppimisvaikeuksia.

Luottamuksellisen kielikoulutuksen teho perustuu siihen, että se yhdistää kielen oppimisen vaikeassa tilanteessa elävien maahanmuuttajien auttamisen kanssa. Opettaja tai vapaaehtoinen koulutetaan rakentamaan luottamuksellinen suhde oppijan kanssa ja auttamaan häntä pääsemään yli tilanteestaan.

Näin päästään seuraaviin tavoitteisiin:

- Paikallisella kielellä viestiminen vahvistuu
- Yhteiskuntaan osallistuminen vahvistuu
- Kantaväestön osallistuminen lisääntyy
- Eri kulttuureista tulevien maahanmuuttajien välinen ymmärrys ja tietoisuus kehittyvät

4.4.13. Tietotekniikan hyödyntäminen itsenäisessä opiskelussa

Tietotekniikan avulla opiskelija pääsee käsiksi uusiin tapoihin oppia kieltä virtuaalisessa ympäristössä esimerkiksi verkkokielikurssien, sanakirjojen, sovellusten ja tietokonepelien avulla, mikä helpottaa erityisesti vähemmän käytettyjen kielten itsenäistä opiskelua.

Tietokoneiden käyttö opetuksessa on aiheuttanut viime vuosien aikana runsaasti keskustelua. Tekniikan kehittymisen myötä tietokoneiden rooli kieliopetuksessa on muuttunut, ja niistä on tullut olennainen osa opetusympäristöä. Monet ennustavat tulevaisuutta, jossa tietokoneiden, internetin ja puhelinteknologian kehitys ohjaavat kielten oppimisen suuntauksia.

On selvää, että tietotekniikkaa voidaan hyödyntää laajasti vieraiden kielten opetuksessa ja oppimisessa, mutta sen vaikutus riippuu pitkälti tavasta, jolla sitä hyödynnetään sekä opettajan motivaatiosta ja taidoista. Vaikutuksia voivat olla mm.:

- Mahdollisuus muokata opetusmateriaaleja helposti tilanteen ja opiskelijan tarpeen mukaan
- Mahdollisuus päästä käsiksi ajankohtaisiin uutisiin ja netistä löytyvään autenttiseen kieliaineistoon
- Mahdollisuus yhdistellä tekstiä, kuvia, audiota ja videoita opetuksessa

- Oppitunneista tulee mielenkiintoisempia, mikä lisää opiskelijoiden motivaatiota
- Mahdollisuus keskittyä vain yhteen teemaan, esim. sanasto, ääntäminen

Tietotekniikan käyttämisestä apuna opetuksessa on mm. seuraavia hyötyjä:

- Opiskelijoiden motivaatio lisääntyy, mikä lisää opiskelijan sitoutumista oppimiseen
- Itsenäinen opiskelu lisääntyy
- Opiskelijoiden välinen yhteistyö ja viestintä tulevat tärkeämmiksi
- Opiskelijoiden tulokset paranevat

Kielenoppijan näkökulmasta tietotekniikan käyttö helpottaa itsenäistä opiskelua. Samalla opiskelusta voidaan tehdä joustavampaa. SMILEn hyvien käytäntöjen joukossa on useita erilaisia verkkotyökaluja vähemmän käytettyjen kielten opiskeluun. Ne eivät vaadi suurta tietoteknistä taitoa oppijalta ja helpottavat itsenäistä opiskelua omassa tahdissa.

5. Yhteenveto

Tämän analyysin tarkoitus oli esitellä vähemmän käytettyjä kieliä eri sektoreilla ja analysoida, kuinka niiden oppimisesta voi olla hyötyä kilpailukyvyyn, työllistymisen ja sosiaalisen osallisuuden kannalta sekä EU:ssa että kansallisella tasolla. Lisäksi nostettiin esille vähemmän käytettyjen kielten oppimiseen ja edistämiseen liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia.

SMILE määritteli vähemmän käytetyt kielet seuraavalla tavalla: vähemmän käytetyt ja opetetut kielet ovat kieliä, joita puhuu joko pieni määrä ihmisiä tai joita käytetään alueella, jossa jokin muu kieli on valtakieli. Noin 50 miljoonaa ihmistä Euroopassa puhuu alueellista tai vähemmistökieltä, mikä edustaa 10 % Euroopan väestöstä. Vähemmän puhuttujen kielten määritelmään lasketaan myös alueelliset ja vähemmistökielet, vähän käytetyt viralliset kielet, naapurimaiden kielet sekä ns. strategiset kielet kuten kiina, arabia ja venäjä. Valtakielet (englanti, saksa, ranska, espanja ja italia) on otettu tutkimuksessa huomioon, kun niistä on ollut sen kannalta ylimääräistä hyötyä.

Tutkimusta varten analysoitiin Euroopan nykyistä kielipolitiikkaa käsitteleviä dokumentteja, jolloin selvisi, että EU pitää tärkeänä lisätä työllisyyttä, tuotteliaisuutta ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta käytännön toimien kautta. Tämän vuoksi on pyrittävä vastaamaan työmarkkinoiden vaatimuksiin ja tehtävä kielten oppimisesta oppijakeskeisempää, käytännönläheisempää ja paremmin työelämää koskevaa. Kieltenopetuksessa tulee ottaa huomioon markkinoiden kielivaatimukset, joihin eivät ainoastaan kuulu valtakielten hallitseminen vaan myös vähemmän käytettyjen kielten osaaminen erikoisaloilla. Myös erinäisten vähempiosaisten ryhmien kieliopetusta pidetään tärkeänä tulevaisuuden urakehityksen ja sosiaalisen osallistamisen vuoksi. Globalisaatio lisää väistämättä vieraiden kielten tarvetta eurooppalaisilla työmarkkinoilla. Analyysi vahvisti työmarkkinoiden eriytymisen eri EU-maiden välillä sekä todisti kansallisten työmarkkinoiden hajanaisuuden.

Lisäksi tilanneanalyysissä paljastui, että vähemmän käytettyjen kielten kentällä tutkimuksen ala on erityisen laaja johtuen eroista, joita aiheuttavat esimerkiksi väestörakenne, kulttuuri, tietotekniikan käyttö ja erilaiset koulutusjärjestelmät. Tarkempi analyysi vaatisi systemaattisemman lähestymistavan, jossa tutkittaisiin useampia muuttujia, kuten mikä kieli hyödyttää väestöä, yhteisöjä tai yhteiskuntaa eniten, mikä taas on SMILEn toiminnan ulkopuolella. Tämän vuoksi tämä analyysi vain todensi tarpeen yksityiskohtaisemmalle lisätutkimukselle kielitaidosta EU- ja kansallisella tasolla.

Analyysi perustui hypoteesiin, jonka mukaan vähemmän puhuttujen kielten tarve on olemassa ja lisääntymässä sekä EU:n laajuisesti että kansallisella tasolla. Hypoteesi vahvistettiin kansallisen kielipolitiikan ja kieltenoppimisen käytännön analyysin myötä. Analyysi osoittaa, että maan kielipolitiikkaan vaikuttavat yleinen koulutuspolitiikka sekä sosiaaliset tavoitteet kuten

yhteenkuuluvuus, osallistuminen, suvaitsevaisuus ja solidaarisuus. Sekä virallisessa että epävirallisessa koulutuksessa tarjottava kieliopetus keskittyy yleensä suosittuihin EU-kieliin englantiin, saksaan ja ranskaan sekä strategiaan kieliin kuten kiinaan, arabiaan ja venäjään. Vaikka vähemmän käytettyjä kieliäkin voi opiskella, niitä on yleensä tarjolla vähemmän ja opiskelu on pitkälti riippuvainen oppijan omasta motivaatiosta.

Analyysiin perustuen SMILEn yhteistyömaat keskittyivät luomaan esimerkkejä hyvistä käytännöistä, joita voidaan käyttää vähemmän käytettyjen kielten opiskelussa, samalla ottaen huomioon työmarkkinat ja sosiaalisen osallisuuden. Hyvistä käytännöistä koostettu tietokanta tarjoaa hyväksi havaittuja ja innovatiivisia tapoja oppia vähemmän puhuttuja kieliä arkielämän tilanteissa. Käytännöllä voidaan tukea erityisesti erityishuomiota vaativia tahoja, kuten vähäosaisia, työttömiä, järjestöjä tai ammatillista koulutusta tarjoavia tahoja. Tällä hetkellä tietokantaan kuuluu yli 300 käytäntöä 34 maasta ja 46 kielestä. Käytäntöjen avulla voidaan kaventaa kuilua vähemmän puhuttujen kielten kysynnän ja tarjonnan välillä sekä lisätä oppijoiden motivaatiota ja rohkaista uusien opetustapojen kehittämistä. Parhaimmillaan uudet opetustavat ovat oppijakeskeisiä, käytännönläheisiä ja paremmin työelämään liittyviä. Hyviksi havaittuja opetustapoja ovat esimerkiksi kielipelit, verkkomateriaalit, visuaalinen oppiminen sekä vertaisoppiminen. Niitä voidaan käyttää useilla eri aloilla sekä virallisissa että epävirallisissa konteksteissa, ja ne voidaan muokata kunkin oppijan tarpeisiin sopiviksi.

SMILE esitteli analyysissa sektorit, joille vähemmän käytettyjen kielten käyttämisestä olisi hyötyä. Sektorit olivat aikuiskoulutus, koulu- ja yliopisto-opetus, ammatillinen koulutus ja ohjaus, kauppa ja teollisuus, konsultointi, kulttuuriyhdistykset, yritykset, erityisoppijat, maahanmuuttajat, ikäihmiset, vähäosaiset, nuorisjärjestöt, terveydenhuolto, opettajankoulutus, kansalaisyhteisöt, vapaaehtoiset, vankilat, taidealat, kustannuspalvelut, media ja mainonta, ammattiliitot, työmarkkinat, matkailu, maatalous, rakennusala, ekologia ja vähemmistöt. Kaikki edellä mainitut sektorit tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia kieltenoppimisen edistämiseen maan talouskehityksen kannalta.

SMILEn tietokanta tarjoaa luovia malleja, ideoita ja lähestymistapoja vähemmän käytettyihin kieliin, joita voidaan käyttää myös muiden kielten kohdalla sekä erilaisissa tilanteissa. Vähemmän käytettyjen kielten tuomien haasteiden voittamiseksi on tehtävä töitä, jotta lisättäisiin oppijoiden motivaatiota sekä levitetäisiin tietoa kulttuurienvälisen kommunikoinnin tärkeydestä kansainvälisessä maailmassa.

Käynnissä olevan pakolaiskriisin valossa SMILEn tietokanta on ajankohtaisempi kuin koskaan. Maahanmuuttajien virta asettaa uusia haasteita sekä isäntämaalle että maahan tulijoille, ja kieli- ja kulttuurimuurin ylipääseminen on ensiarvoisen tärkeää. Vähemmän käytettyjen kielten merkitys lisääntyy ja uusien opetustapojen tarve kasvaa. Hyvien käytäntöjen tietokanta tekee osansa vastataksaan haasteeseen ja tehdäkseen vaikeuksista mahdollisuuksia.

6. Lähteet

- EUROPE 2020, http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
- COUNCIL OF EUROPE, *Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET 2020')* [2009/C 119/02],
- [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52009XG0528(01))
- ERASMUS+ Programme, https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus_en
- COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, *Language competences for employability, mobility and growth; Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes* (20.11.2012, SWD(2012) 372 final), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012SC0372&from=EN>

- COUNCIL OF EUROPE, *Council conclusions on language competences to enhance mobility (2011)*,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/126373.pdf
- *Providing multilingual communication skills for the labour market*, Report from the thematic working group “Languages for Jobs”, ‘ET 2020’,
- http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/languages-for-jobs-report_en.pdf
- *European Commission Language Policy*,
http://ec.europa.eu/languages/policy/language-policy/index_bg.htm
- *European Bureau for Lesser-Used Languages (EBLUL)*, <http://eblul.eurolang.net/>
- *Mercator Centre*, <http://www.mercator-research.eu/home/>
- *European Charter for Regional or Minority Languages*,
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/148.htm>
- *A New Framework Strategy for Multilingualism*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:EN:PDF>
- *Language Rich Europe*, Multilingualism for stable and prosperous societies,
<http://www.language-rich.eu/home/welcome.html>
- *Ministry of Education and Science, Republic of Bulgaria*,
<http://www.minedu.government.bg/>
- *National Assembly of the Republic of Bulgaria*, Constitution, art. 36, art. 54,
<http://www.parliament.bg/en/const>
- *YELL project*, Young Europeans Love Languages, <http://www.yell-project.eu/uploads/documents/DEVELOPMENT%20WP/WP2/End%20products/Bulgaria%20Identification%20of%20best%20practices.pdf>
- Stoicheva, M., 2011, *Language Policies “Bulgaria-Europe”*
- Stoicheva, M., 2006, *European language policy*
- *OECD Social, Employment and Migration Working Papers N° 128, The labour market integration of immigrants and their children in Switzerland*, Thomas Liebig, Sebastian Kohls and Karolin Krause
- *The Swiss Civil Society Sector in a Comparative Perspective, Competence in Non-profit Management, Institute for Research on Management of Associations, Foundations and Cooperatives (VMI)*, University of Fribourg/Switzerland, 2011
- *Sprachenpolitik und Bildungsstrategien in der Schweiz*, Swiss Coordination Centre for Research in Education, S. Grossenbacher und U. Vögeli-Mantovani, SKBF Staff Paper 1, 2010
- *Language Policy and Practice in Europe. Emerging Challenges and Innovative Responses* (CIDREE Yearbook 2009). Sint-Katelijne-Waver: CIDREE, 2009
- *Teaching and Learning less widely spoken languages in other countries; Guide for the Development of Language Education Policies in Europe, From Linguistic Diversity to Plurilingual Education*, Riitta PIRI, Ministry of Education, Helsinki Council of Europe, Strasbourg, 2002

- *Swiss education system*, Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education (EDK) www.edk.ch; swisseducation.educa.ch/en/glossary
- *Learning through languages, Promoting inclusive, plurilingual and intercultural education*, European Centre for modern languages, 2012 – 2015 Programme, www.ecml.at/learningthroughlanguages,
- Ministry of Education and Culture of Cyprus, Annual Report 2013 http://www.moec.gov.cy/en/annual_reports/annual_report_2013_en.pdf
 - CEDEFOP, Trends in VET policy 2010-2012
 - <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/6116>
 - Cyprus Tourism Organisation, Annual Report 2013
 - http://media.visitcyprus.com/media/b2b_gr/CTOAnnualReports/Annual_Report_2013.pdf
 - CEDEFOP, Cyprus European inventory on NQF 2014
 - <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/cyprus-european-inventory-nqf-2014>
 - BLK – Bund Länder-Kommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung (BLK) (2004): *Strategie für Lebenslanges Lernen in der Bundesrepublik Deutschland*. www.blk-bonn.de/papers/heft115.pdf (28.01.2015)
 - BUNDESZENTRALE FÜR POLITISCHE BILDUNG (BPB). *Die Soziale Situation in Deutschland – Migration*. (2011) <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/soziale-situation-in-deutschland/61911/downloads>. (28.01.2015)
 - DIE: Volkshochschulstatistik 2013 Online. www.die-bonn.de/doks/2014-volkshochschule-statistik-02.pdf(28.01.2015)
 - ISPHORING, INGO E. *Language and Labor Market Success*. [ftp.iza.org/dp8572.pdf](ftp://iza.org/dp8572.pdf) , (28.01.2015)
 - WIKIPEDIA CONTRIBUTORS. *Disadvantaged*. (2014) <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Disadvantaged&oldid=634339027>, (28.01.2015)
 - ZIMMERMANN, KLAUS F. *Labor Mobility and the Integration of European Labor Markets*. (2009) www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.95910.de/dp862.pdf , (28.01.2015)
 - Ministry of Education, Culture and Sport, Spain, <http://www.mecd.gob.es/>
 - Royal Academy of the Basque Language <http://www.euskaltzaindia.eus/>
 - Royal Academy of the Galician Language <http://www.realacademiagalega.org/>
 - Academy of the Catalan Language <http://www.iec.cat/>
 - Academy of the Valencian Language <http://www.avl.gva.es/inici.html>
 - Ministry of Education and religious affairs, Greece, www.minedu.gov.gr/

- Dr. Anna Triandafyllidou and Dr. Ruby Gropas. Greek Education Policy and the Challenge of Migration: 'An Intercultural View of Assimilation'
<https://metranet.londonmet.ac.uk/fms/MRSite/Research/cice/pubs/guidelines/guidelines-15.pdf>
- Hellenic American Union, www.hau.gr
- Hellenic Cultural Centre, www.hcc.edu.gr
- DIAN GLOBAL EDUCATION, www.dgelearn.com
- University of Athens, www.en.greekcourses.uoa.gr
- University of Illinois, www.moderngreek.illinois.edu
- CENSIS ITALIA http://www.censis.it/7?shadow_comunicato_stampa=5248EUROPE2020
- TRECCANI ENCICLOPEDIA:
http://www.treccani.it/magazine/lingua_italiana/speciali/minoranze/Toso_minor_ling.html
- SUSTAINABLE TOURISM – PRESS: <http://www.infooggi.it/articolo/turismo-e-sostenibilita-istruzioni-per-l-uso/63429/>
- RESPONSIBLE TOURISM - PRESS: <http://www.infooggi.it/articolo/franceschini-punta-sul-turismo-sostenibile-e-segmentato/73873/>
- E-LEARNING – PRESS <http://www.infooggi.it/articolo/green-learning-la-formazione-che-fa-bene-allambiente/32783/>
- SOCIAL AGRICULTURE.: <http://www.aiab.it/index.html?Itemid=29...5..>
- A.C.T. project <http://www.act-now.eu>
- BIO- DISTRICT: <http://www.biodistretto.net/index.php/home/9-uncategorised/biodistretti-aiab/71-inner,-eco-regions,-rete-bio-distretti>
- BASTARDAS-BOADA, Albert (2002) "World language policy in the era of globalization: Diversity and Intercommunication from the perspective of 'complexity'", Noves SL. Revista de Sociolingüística.
- Law Text about Italian minority Languages: Tani, Maurizio (2006), La legislazione regionale in Italia in materia di tutela linguistica dal 1975 ad oggi, «Lingue e idiomi d'Italia» 1, pp. 115-158.
- Sociology Text about Italy's minority languages Toso, Fiorenzo (2008), Le minoranze linguistiche in Italia, Bologna, il Mulino.
- Constitution of the Republic of Lithuania
<http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm>
- Evaluation of language policy in Lithuania <http://jeful.ut.ee/public/files/Kalediene%2069-85.pdf>
- General Curriculum Plans for Secondary Education
<http://www.smm.lt/uploads/documents/ugdymo-planai/BUP%2020130519.pdf>

- Ramonien , M. 2011 *Cities and languages*
http://www.sociolingvistika.lt/failai/vaicekauskiene_globalioji_daugiakalbyste.pdf
- Smetonien I., 2012 *Language learning in formal education system: from primary school to university* http://vlkk.lt/i/u/file/Naujienos/120612_konfSeime_ISmet.pdf
- United Nations, *World population ageing 2013*
<http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2013.pdf>
 - The Republic of Lithuania Law on the State Language
http://www3.lrs.lt/pls/inter/www_tv.show?id=91765,6953,30
 - The Republic of Lithuania Law on Ethnic minorities
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=22150
 - The Republic of Lithuania Law on Education
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407836
- Report on National Language policy in Latvia (Biedriba Eurofortis, 2014)
- Ministry of National Education www.meb.gov.tr
- “The history of foreign language policies in Turkey” Bayram Küçüko lu / Procedia - Social and Behavioral Sciences p.70 (2013) 1090 – 1094
- “Language Policy and National Unity: The Dilemma of the Kurdish Language in Turkey” Dicle Cemiloglu
- “The history of foreign language policies in Turkey” Bayram Küçüko lu, Akdeniz Language Studies Conference 2012
- “Turkey’s Language Revolution and the Status of English Today” David Zok, University of Toronto